

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเนื้อหาตามลำดับ
ดังนี้คือ

1. ความหมายของจริยธรรม
2. ทฤษฎีทางจริยธรรม
3. องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม
4. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. จริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหา

2.1 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม มีความหมายกว้างและมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

จากการประชุมทางวิชาการของคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย ในปี 2523 ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำโดยกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2524) ได้กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง การประพฤติดี ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่ วสัน (2518) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรกระทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล นอกจากนี้ อำนวย และชยันต์ (2522) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ เพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องในสังคม มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณค่าความดีของสังคมในส่วนรวม

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมทั้งพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและ

พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีในสมาชิกของสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำจำนวนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นพฤติกรรมที่สังคมลงโทษหรือพยายามจำกัด และผู้มีพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้น ผู้มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก ประเภทหลังน้อย

เลขา (2526) มีความเห็นว่า จริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความนึกคิด หรือความรู้สึก รับผิดชอบชั่วดีด้วย นอกเหนือจากการเกี่ยวข้องกับการประพฤตินในสิ่งที่ควรและละเว้นการประพฤตินในสิ่งที่ไม่ควร จริยธรรม จึงมีความหมายรวมถึงการประมวลกฎเกณฑ์ หรือมาตรการของความนึกคิด และความประพฤติที่บุคคลมี และปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น การแสดงออกทางกาย การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม ต้องประกอบกันกับความรู้สึทางจิต และเป็นพฤติกรรมที่มีความสำนึกและการตัดสินใจ บุคคลที่มีจริยธรรมสูงเป็นบุคคลที่มีลักษณะและพฤติกรรมที่บุคคลนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน สังคมพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

สาโรจน์ (2523) กล่าวว่า "จริยธรรมคือแนวทางในการประพฤติน เพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม"

เพียเจต์ (Piaget, 1965) ได้ให้ความเห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์การให้ความร่วมมือ เกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ และอนามิของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำและสิทธิ

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970) กล่าวถึงจริยธรรมว่ามีพื้นฐานของความยุติธรรมซึ่งถือเอาการกระจายสิทธิ และหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โคลมได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับอยู่โดยทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์แห่งความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรมเป็นการเคารพต่อสิทธิ และข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

กู๊ด (Good, 1964) กล่าวว่า "จริยธรรม หมายถึงการปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องงาม"

โฮแกน (Hogan, 1973) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า "จริยธรรม เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อชี้แนะพฤติกรรมสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล และสามารถระบุ

ขอบข่ายสิทธิและข้อผูกพันต่อกัน และอย่างน้อยที่สุดก็ห้ามการกระทำที่มีเจตนาชั่วร้าย"

บราวน์ (Brown, 1965) เสนอทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรมหมายถึงระบบกฎเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคล จริยธรรมเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการไปตามประสบการณ์ของบุคคล"

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึงสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์สากลในสังคม ทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อบรรลุถึงสภาพแห่งชีวิตอันมีคุณค่าที่พึงประสงค์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

2.2 ทฤษฎีทางจริยธรรม

นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมหลายท่าน ได้สร้างทฤษฎีจริยธรรมขึ้นมา เพื่อมุ่งหวังจะอธิบาย และทำนายจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ดังเช่น ไรท์ (Wright, 1975) นักสังคมวิทยาที่เชื่อว่า สังคมมีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกอยู่ จะเป็นเป้าหมายจริยธรรมของบุคคลนั้น ในทำนองเดียวกัน ฮอฟแมน (Hoffman, 1970) เชื่อว่า ถ้าผู้อยู่ใกล้ชิดเด็กเป็นผู้มีจริยธรรมสูง เด็กจะเลียนแบบ และกลายเป็นผู้ซึ่งมีจริยธรรมสูงไปด้วย นอกจากนี้ สกินเนอร์ (Skinner, 1971) ยังให้ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือวัฒนธรรมในลักษณะที่ว่า เด็กเมื่อโตขึ้น ก็จะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่เป็นไปตามโครงสร้างของสังคมนั้น เป็นต้น

ทฤษฎีที่เป็นหลักทางจริยธรรม พอจะกล่าวได้ดังนี้

1) ทฤษฎีทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget, 1965) มีความเห็นว่า การพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นสัมพันธ์กับความฉลาดในการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ คือ การพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับพัฒนาทางสติปัญญา (Cognitive development) ของบุคคล โดยมีความเชื่อว่า พัฒนาการทางสติปัญญามีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล เด็กมีหลักการในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่แตกต่างกันตามขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา และได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลออกเป็น 3 ขั้น คือ

(1) ขึ้นก่อนเข้าใจจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิด ถึงอายุ 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กยังไม่มี ความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด แต่มีความต้องการทางด้านร่างกาย เด็กใน ขั้นนี้ จะมีความสามารถในขั้นที่รับรู้จากประสาทสัมผัส

(2) ขึ้นฝึกปฏิบัติตามคำสั่ง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 2-8 ปี ในขั้นนี้เด็กสามารถรับรู้ สภาพแวดล้อม และบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ ต่าง ๆ เป็นสิ่งต้องปฏิบัติตาม

(3) ขึ้นยึดหลักการแห่งตน พัฒนาการในขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่เด็กอายุ 8 ปีขึ้นไป ซึ่งเด็ก ขั้นนี้ จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม และขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม ใน ขั้นนี้ เด็กจะสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นตัวของ ตัวเองได้

2) ทฤษฎีทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg อ้างถึงใน สุริยา, 2521) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการ ทางจริยธรรม โดยอาศัยแนวคิดของเพียเจต์ กับกลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 75 คน โดยติดตาม ศึกษาเด็กกลุ่มนี้ เป็นเวลา 12 ปี ในปีแรกที่เขาเริ่มศึกษา เด็กกลุ่มนี้มีอายุ 10-16 ปี และ ติดตามศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเดียวกันนี้ไปจนถึงอายุ 22-28 ปี โดยวิธีให้กลุ่มตัวอย่างบอกเหตุผล ในการเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ขัดแย้ง ระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและ กฎเกณฑ์ของกลุ่ม หรือสังคม โดยแบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ขั้น 3 ระดับ เรียงตามอายุของผู้ใช้ เหตุผลตามลำดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเข้าใจสังคมและประเพณี (Preconventional level) อายุ ระหว่าง 2-10 ปี เป็นระดับค่านิยมทางจริยธรรมในระดับก่อนแบบแผน การตัดสินใจเลือกกระทำ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ระดับนี้เป็นระดับที่รางวัลและการลงโทษ เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ ในระดับนี้ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (Obedience and punishment orientation) อายุระหว่าง 2-7 ปี เป็นขั้นที่จะกระทำอะไรลงไปก็คิดถึงตนเองเป็นหลัก เชื่อ ฟังคนอื่นที่มีอำนาจทางกายสูงกว่า ความรู้สึกกลัวที่จะถูกลงโทษทางกายเป็นตัวกระตุ้นให้ทำหรือไม่

ทำอะไร ตนเองมองตนเองเหมือนกับอยู่ใต้อิทธิพลของคนอื่น ฉะนั้นการกระทำที่ถูกต้องจึงหมายถึง การเชื่อฟังผู้มีอำนาจเหนือกว่า เหตุผลในการกระทำ หรือไม่กระทำขึ้นอยู่กับการณ์ให้ถูกต้องโทษ เป็นเรื่องสำคัญ

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Naively egotistic orientation) อายุระหว่าง 7-10 ปี เป็นขั้นที่คนเราจะทำอะไรลงไปก็เริ่มคิดถึงคนอื่นบ้าง แต่ก็เกินไปเพื่อหวังที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทน จากคนอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว และจะไม่คิดถึงความต้องการของบุคคลอื่นเลย ถ้าคนไม่คิดว่าตนจะได้รับประโยชน์จากเขาในปริมาณที่ตนพอใจ การตัดสินใจทางจริยธรรมจะคำนึงถึงวัตถุเป็นหลัก จะทำในสิ่งที่เขาต้องการ แม้การกระทำนั้นจะขัดกับผู้อื่นก็ตาม โดยคำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ชอบการแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมกัน แสดงออกในลักษณะ คาคอคา หรือหมูป่าไก่อมา

ระดับที่ 2 ระดับทำตามสังคมและประเพณี (Conventional level) อายุระหว่าง 10-16 ปี เป็นระดับที่มีค่านิยมทางจริยธรรมในระดับที่เป็นแบบแผน มีการประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ในอันที่จะรักษาระเบียบแบบแผน และในการสนองความคาดหวังของผู้อื่น สังคมเป็นสิ่งควบคุม ความประพฤติ ในระดับนี้ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการไม่หาการยอมรับและความพอใจ มีความสำนึกในความเป็นคนดี (Good-boy orientation) อายุระหว่าง 10-13 ปี เป็นขั้นที่คนเราเริ่มนำเอาความรู้สึก หรือความคิดที่แท้จริงของผู้อื่นเข้ามาพิจารณาก่อน ตัดสินใจทำอะไรลงไปก็คิดแล้วว่าสิ่งนั้นไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หากแต่นำเอาความขึ้นชอบมาให้ แรงจูงใจที่จะประพฤติจริยธรรมในขั้นนี้ คือ การได้เป็นคนดี มีคนยอมรับ แนวทางความประพฤติจริยธรรมเป็นเรื่องของการทำตามคนส่วนมาก พฤติกรรมของคนในขั้นนี้จะเป็นไปตามข้อตกลงที่เหมาะสมของกลุ่ม จะไม่มีการทำอะไรตามใจตนเอง โดยไม่คิดถึงผู้อื่น เพราะเข้าใจว่าการทำอะไรตามเสียงส่วนใหญ่ เป็นการกระทำของคนดี

ขั้นที่ 4 ระบบของสังคม (Social system and conscience) หรือ หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (Authority and social order maintaining orientation) อายุระหว่าง 13-16 ปี เป็นขั้นที่คนเราหันเข้าหากฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือ ระบบแบบแผนในสังคม เป็นเครื่องนำทางความประพฤติ แทนที่จะทำอะไรตามคนหมู่มากเพื่อให้

เป็นที่ยอมรับ คนจะเริ่มคิดว่าความมีเกียรติยศและความเป็นคนที่น่าเคารพนับถือ นั้น เป็นสิ่งที่ได้รับมาจากการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ความประพฤติของคนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับนี้จึงเป็นไปเพื่อการรักษาสังคม เป็นประการสำคัญ

ระดับที่ 3 ระดับทำตามจริยธรรมของสากล (Postconventional level) อายุ 16 ปี ขึ้นไป เป็นระดับจริยธรรมหลังจากแบบแผนแล้ว ได้มาจากหลักการต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั่ว ๆ ไป เป็นสากล ในระดับนี้ประกอบด้วย ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการเคารพตนเอง หรือทำตามสัญญา (Contract legalistic orientation) อายุ 16 ปี ขึ้นไป เป็นขั้นที่โดยปกติแล้วหลักการต่าง ๆ จะถูกเขียนขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร ในรูปกฎหมายต่าง ๆ จะถูกมองว่าเป็นระบบของการปกครอง สิ่งใดที่ถือว่าถูกต้องดีงาม สิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่สังคมทั้งหมดกระทำ คนมีจริยธรรมถือว่าถูกต้องจะเป็นเรื่องความคิดเห็นส่วนตัว และข้อตกลงระหว่างบุคคล คนที่อยู่ในขั้นนี้มุ่งถือประโยชน์สุขของสังคม ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น ความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของมนุษยชาติเริ่มมีขึ้น

ขั้นที่ 6 ใช้หลักอุดมคติสากล (Conscience orientation) จะเป็นวัยผู้ใหญ่ เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับหลักการต่าง ๆ ทางจริยธรรม ซึ่งเป็นอุดมคติสากล สิ่งที่ดีว่าถูกต้องจะเป็นเรื่องของความสำนึกของแต่ละบุคคล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ถูกต้อง หรือเหมาะสมในการกระทำ ไปใช้กับทุกคนทุกชาติ ซึ่งเรียกว่าหลักจริยธรรม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากกฎเกณฑ์ตรงที่กฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่เฉพาะเจาะจง หลักจริยธรรมที่สำคัญมากที่สุดจะเกี่ยวข้องกับ เรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค และภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ทุกคน หลักการเหล่านี้อยู่ในระดับสูงกว่ากฎหมายทั้งหลายที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

2.3 องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม

ทฤษฎีจริยธรรมแทบทุกทฤษฎี จะมีข้อความพาดพิงถึงประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลว่าเป็นต้นเหตุของการเริ่มต้น และการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่ง ถ้าบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่คล้ายคลึงกัน เช่น อยู่ในกลุ่มคนฐานะเดียวกัน หรือได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาคล้าย ๆ กัน บุคคลเหล่านั้นอาจมีจริยธรรมที่คล้ายคลึงกันได้ หรือคนที่ได้รับประสบการณ์

ที่คล้ายคลึงกัน แต่มีความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจประสบการณ์นั้นไม่เท่าเทียมกัน ผลกระทบที่เกิดจากประสบการณ์ทางสังคมอันเดียวกันย่อมจะแตกต่างกัน อันอาจมีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลเหล่านั้นด้วย (ดวงเดือน, 2524) ต่อไปนี้จะได้พิจารณา ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม หรือองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมของบุคคล

2.3.1 อายุ และระดับการศึกษา

การวิจัยส่วนใหญ่ ที่เกี่ยวกับจริยธรรม ใช้นักเรียนและนิสิตนักศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มที่เก็บข้อมูลได้ง่ายที่สุด ผลการวิจัยส่วนใหญ่ ไม่สามารถจะแยกตัวแปรที่เป็นระดับการศึกษาของบุคคลได้ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยก็มีระดับการศึกษาต่ำ และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากก็จะมีระดับการศึกษาสูงตามไปด้วย

โคลเบอร์ก (Kohlberg อ้างถึงใน ดวงเดือน, 2524) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับอายุ โดยแบ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น คือ

- ชั้นที่ 1 กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษทางกาย
- ชั้นที่ 2 กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อแสวงหารางวัลหรือการตอบแทนแลกเปลี่ยน
- ชั้นที่ 3 กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ
- ชั้นที่ 4 กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดโดยยึดถือระเบียบกฎเกณฑ์ หรือกฎหมายของสังคม

ชั้นที่ 5 กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดตามข้อตกลงหรือคำมั่นสัญญาบนพื้นฐานของความมีเหตุผล

ชั้นที่ 6 กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดโดยยึดอุดมคติสากล ตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนบนพื้นฐานของความยุติธรรม

ผลการศึกษาพบว่า เด็กอเมริกันอายุ 7, 10, 13 และ 16 ปี นิยมใช้เหตุผลในชั้นที่สูงขึ้นตามอายุ แสดงให้เห็นว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล หรือระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลที่พัฒนาการตามอายุ

2.3.2 ระดับสติปัญญา

เพียเจท์ (Piaget, 1965) มีความเชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญามีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล ซึ่งบุคคลมีหลักการในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่แตกต่างกันตามขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา โดยแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลออกเป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเข้าใจจริยธรรม ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด แต่มีความต้องการทางด้านร่างกาย อยู่ในช่วงอายุ แรกเกิด - 2 ปี

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกปฏิบัติตามคำสั่ง สามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่ง หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งต้องปฏิบัติตาม อยู่ในช่วงอายุ 2-3 ปี

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักการแห่งตน สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบการตัดสินใจ และตั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเองได้ อยู่ในช่วงอายุ 8 ปีขึ้นไป

ชไนเดอร์ (Schneide อ้างถึงใน เกษณี, 2524) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการพัฒนาการเชิงจริยธรรมของเด็กในเรื่องเหตุผลเชิงจริยธรรม หน้าที่และพฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็กที่โรงเรียน กับการเลี้ยงดูของบิดามารดา แบบให้ความรัก แบบออกคำสั่ง บังคับ และแบบลงโทษ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ แต่ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของเด็กเป็นสำคัญ

2.3.3 ฐานะทางครอบครัว

ฐานะทางครอบครัวพิจารณาได้จากรายได้รวมของสมาชิกในครอบครัว การศึกษา และอาชีพของหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น เยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะต่าง ๆ กันนั้น จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลที่มีคุณสมบัติต่างกัน บุคคลที่มาจากครอบครัวฐานะยากจน หัวหน้าครอบครัวต้องหาเงินค่า ใช้จ่าย แยกกับเงิน คนในครอบครัวประเภทนี้ย่อมจะมีความวิตกกังวลในการครองชีพ มีความเครียดซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมที่แออัด และวันแค้นทางวัตถุหรืออยู่ในที่ห่างไกลความเจริญ จนทำให้มีประสบการณ์ที่คับแค้น สติปัญญาและความรอบรู้ไม่แตกฉาน

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาหลายท่านมีความเชื่อ และได้แสดงหลักฐานทางการ

วิจัยว่าบุคคลที่มีฐานะต่ำและฐานะปานกลางนั้น มีค่านิยมบางอย่างแตกต่างกัน และพฤติกรรมของบุคคลย่อมเป็นไปตามค่านิยมและความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) ได้วิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน นิสิตนักศึกษาชายหญิง พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีแนวโน้มว่าจะสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เพราะนักเรียนหญิงที่มาจากครอบครัวฐานะต่ำ มีพัฒนาการทางจริยธรรมช้ากว่านักเรียนหญิงที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลาง และฐานะสูง

เคย์ (Kay, 1970) เชื่อว่า "ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว มีส่วนกำหนดจริยธรรมของเด็ก"

เคย์ (Kay อ้างถึงใน ดวงเดือน, 2524) พบว่า ถ้าเปรียบเทียบการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเยาวชนผู้มาจากครอบครัวระดับต่าง ๆ แล้ว ผลส่วนมากคือเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำมีพัฒนาการทางด้านนี้ช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางหรือสูง

นักทฤษฎี และผู้ค้นคว้าทางด้านจริยธรรมส่วนมากจะเชื่อว่า ประสบการณ์ของเด็กที่มาจากครอบครัวระดับต่าง ๆ กัน จะแตกต่างกัน อันเป็นเหตุให้จริยธรรมของเด็กเหล่านั้นแตกต่างกันอย่างมากด้วย (ดวงเดือน, 2524)

2.3.4 การอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู คือการที่บิดามารดา หรือผู้ดูแลเด็กปฏิบัติต่อเด็ก และเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติต่อตน และต่อผู้อื่นในทำนองต่าง ๆ การที่ผู้เลี้ยงดูกับเด็ก มีการติดต่อเกี่ยวข้องกัน เป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัลหรือลงโทษการกระทำต่าง ๆ ของเด็กได้ นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสสังเกตลักษณะและการกระทำต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดูด้วย มีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ส่วนการที่ผู้เลี้ยงดู จะส่งเสริมหรือขัดขวางลักษณะหรือพฤติกรรมใด ๆ ของเด็ก ย่อมขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคม หรือของกลุ่มที่ผู้เลี้ยงดูเป็นสมาชิกอยู่ (ดวงเดือน, 2524)

บัญชา (2522) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและสังคมชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน พบว่าเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองที่มีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ ได้นำแบบการอบรมเลี้ยงดู ของดวงเดือน และคณะ (2528) มาเป็นแนวทางในการศึกษา 3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม โดยจะกล่าวถึงความสำคัญของแต่ละแบบว่า มีผลต่อจริยธรรมของบุคคล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy)

หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำให้นักศึกษามีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติในทำนองที่เป็นการกระทำอย่างมีเหตุมีผลอันสมควร สอดรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา ไม่ได้ใช้อารมณ์เข้ามามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติต่อนักศึกษา และมีความสม่ำเสมอในการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบหลายประการที่สำคัญ คือ การเลี้ยงดูแบบรักมาก ควบคุมปานกลางค่อนข้างน้อย ให้เหตุผลในการฝึกนิสัยเด็ก ใช้วิธีการชมเชยมากกว่าลงโทษ ซึ่งเป็นการรวมเอาวิธีการเลี้ยงดูต่าง ๆ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คาดว่าจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ซึ่งเป็นผู้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ (ดวงเดือน, 2524)

วิเชียร (2521) ได้ศึกษาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของเด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกันเป็น 2 แบบ คือ แบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวด โดยศึกษาเด็กทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี ผลปรากฏว่า เด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (Love)

หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำให้นักศึกษามีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติในทำนองที่รัก ให้ความสนิทสนม อ่อนน้อมเป็นกันเอง พร้อมทั้งให้คำแนะนำและช่วยเหลืออยู่เสมอ

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสัน กล่าวว่า การที่บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ จะทำให้ลูกมีความมั่นคงทางอารมณ์ และเกิดความรู้สึกมั่นใจในความ

ดั่งามในโลกนี้ เมื่อเด็กมีความไว้วางใจบิดามารดาในขั้นเริ่มต้นของชีวิตแล้ว จะทำให้เด็กมีความเชื่อถือในผู้อื่นเมื่อเติบโตขึ้นด้วย (ดวงเดือน, 2524)

ฮอฟฟ์แมน (Hoffman อ้างถึงใน ดวงเดือน, 2524) ได้รวบรวมการวิจัยที่ศึกษาการเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ คือการยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งชั่วร้ายใจ และการยอมรับและสารภาพผิด ปรากฏว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบได้รับความรักมาก มีลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 4 ประการ สูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักน้อย

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) ประมวลผลการศึกษาค้นคว้า จริยธรรมของเยาวชนไทย พบว่าเด็กและวัยรุ่นไทยที่ได้รับการรักจากผู้เลี้ยงดูมากมีลักษณะความรับผิดชอบ วินัยทางสังคม และความเอื้อเฟื้อ สูงกว่าเยาวชนที่ได้รับการรักจากผู้เลี้ยงดูน้อยอย่างเชื่อมั่นได้

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Control)

หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำให้นักศึกษามีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติ ในทำนองที่เป็นการออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม คอยสอดส่องตรวจตราชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าขาดความเป็นอิสระ หรือไม่สามารทำอะไรรด้วยตนเองได้

เบคเคอร์ (Becker อ้างถึงใน ดวงเดือน, 2524) พบว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะมีลักษณะที่น่าพอใจ คือ เชื่อฟัง สุภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะข้อเสีย เก็บตัว ใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) ได้ประมวลผลการวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู พบว่า ลักษณะความเอื้อเฟื้อ จะปรากฏในเด็กที่รายงานว่า ตนถูกควบคุมมาก แต่เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยนั้น มีวินัยทางสังคมและมีการควบคุมตนเอง สูงกว่าเด็กที่ถูกควบคุมมากอย่างเห็นได้ชัด

2.3.5 ลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความ

ต้องการในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบัน ถือว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้ นักจิตวิทยาพบหลักฐานว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนี้เป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ (Ego strength) ของบุคคล ซึ่งจะเป็นทางให้ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับหรือชะลอการบั่นทอนความต้องการต่าง ๆ ของคนได้ ฉะนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงคือผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนา และกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจัดเป็นผู้มีจริยธรรมสูงด้วย (ดวงเดือน, 2524)

มิสเชล และกิลลิแกน (Mischel and Gilligan อ้างถึงใน ดวงเดือน, 2524) ได้ทำการวิจัยซึ่งแสดงว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะโก่งน้อ และถ้าเด็กประเภทนี้โก่งก็จะใช้เวลานานก่อนที่จะกระทำเช่นนั้น นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะมุ่งอนาคตนี้ มีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกด้วย เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม การมุ่งสัมฤทธิ์ผล การปรับตัว และสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวก มีแนวโน้มว่าผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงก็จะเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงด้วย

2.4 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่โดยทางทฤษฎีจิตวิทยา และจากผลการวิจัยเชื่อว่ามีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติจริยธรรมมาก คือองค์ประกอบทางบุคลิกภาพของบุคคล และองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน (กรมวิชาการ, 2524)

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย ค้นพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดู และฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

กรมวิชาการ (2524) ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม ศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพ คือ การศึกษา อายุ เพศ ศึกษาองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมคือ ฐานะทางครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน อิทธิพลของตัวแบบ และศึกษาองค์ประกอบทางบุคลิกภาพ คือ ความกระตือรือร้นและมุ่งอนาคต เจตคติต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบ และศีลห้า พบว่าในกลุ่มนักเรียน ระดับชั้นเรียน ความกระตือรือร้น

และมุ่งอนาคต เจตคติต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศีลห้า การอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการทางจริยธรรม สำหรับจริยธรรมด้านการใช้ปัญญา
ในการแก้ปัญหา พบว่า ระดับชั้นเรียน ความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นอนาคต และการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

2.5 จริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พินิจให้
ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเองที่มี
อยู่เดิมที่อาจผิดได้ เป็นกระบวนการค้นหาความรู้ ความจริง หรือทางออกอย่างมีเหตุผลเหมาะสม
เพื่อแก้ปัญหา หรือจัดอุปสรรคข้อยุ่งยากต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ (กรมวิชาการ, 2524)

การประชุมทางวิชาการของคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย (กรมวิชาการ,
2523) เพื่อวิเคราะห์หาจริยธรรมหลักที่สำคัญ ได้จริยธรรมหลักที่สำคัญ คือ การใช้ปัญญาในการ
แก้ปัญหา มีความสำคัญจากการจัดอันดับความสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในอันดับที่ 2 ถือว่าเป็น
จริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญ เป็นจริยธรรมที่เน้นการปลูกฝังปัญญาให้เป็นผู้มีเหตุผล สอดคล้องกับการ
ใช้กระบวนการตามวิธีวิทยาศาสตร์ หรือวิธีज्ञี สอดคล้องส่งเสริมให้ใช้เป็นตัวร่วมกับจริยธรรม
อื่น ๆ

จริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา มีลักษณะพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

- 1) เมื่อประสบปัญหาอะไรก็ตามที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อนมักจะตั้งสติหรือควบคุมสติให้มั่นคง
เสียก่อน
- 2) ทุกครั้งที่ประสบปัญหาอะไรก็ตามที่ไม่อาจแก้ได้ด้วยวิธีการเดิม ก็ไม่ละความพยายาม
หรือเกิดความท้อแท้
- 3) เมื่อประสบปัญหาอะไรก็ตาม จะพยายามวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหานั้นก่อนเสมอ
- 4) เมื่อประสบปัญหาทุกครั้ง จะตั้งสมมติฐานของปัญหานั้น ๆ เอาไว้
- 5) เมื่อประสบปัญหาจะทำการทดลอง พินิจ และทดสอบข้อสมมติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้น
- 6) เมื่อประสบปัญหาอะไรก็ตาม จะทำการทดสอบ เพื่อยืนยันผลของการทดสอบจนเป็นที่

แน่นอน

- 7) เมื่อประสบปัญหาอะไรก็ตาม จะวิเคราะห์ดูว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหาจริงหรือไม่
- 8) เมื่อทำการบ้านข้อใดไม่ได้ ก็ไม่ลอกการบ้านข้อนั้นจากเพื่อน
- 9) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก ก็เข้าช่วยปลอบใจเพื่อให้เขาสามารถควบคุมสติมันได้เป็นเบื้องต้น
- 10) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ช่วยแนะนำให้เขารู้จักวิเคราะห์ว่า สิ่งนั้นเป็นปัญหาหรือไม่
- 11) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ช่วยเขาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ ด้วยความจริงใจ
- 12) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ช่วยแนะนำให้เขาได้รู้จักตั้งสมมติฐาน ของปัญหานั้น
- 13) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ช่วยเสนอสมมติฐานของปัญหานั้น ๆ เพื่อให้เขาสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ง่ายขึ้น
- 14) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ยินดีเข้าช่วยทดลอง พิสูจน์ และทดสอบข้อสมมติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นนั้น
- 15) เมื่อเห็นผู้ใดกำลังประสบปัญหาอยู่ยาก เช่นเดียวกับที่ตนเองเคยประสบมาก่อน ก็จะช่วยเสนอสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขให้เขาได้รู้จักด้วยความจริงใจ
- 16) เมื่อเห็นเพื่อนทำการบ้านข้อใดไม่ได้ ก็พยายามช่วยอธิบายให้ฟังจนเข้าใจ
- 17) เมื่อมีข้อพิพาทหรือขัดแย้งกับผู้อื่น ก็พยายามยุติปัญหาลงด้วยสันติวิธี
- 18) เมื่อเห็นสังคมใดประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ช่วยให้คนในสังคมนั้น ได้รู้จักวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา (คือดูว่าเป็นปัญหาจริงหรือไม่)
- 19) เมื่อเห็นสังคมใดประสบปัญหาอยู่ยาก ก็ช่วยทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ แล้วแจ้งให้สมาชิกในสังคมนั้นได้ทราบ
- 20) เมื่อเห็นสังคมใดประสบปัญหาอยู่ยาก ก็พยายามกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมนั้น ได้รู้จักวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น
- 21) เมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นในกลุ่ม ก็พยายามไกล่เกลี่ยหาทางให้แต่ละฝ่ายประนีประนอมกันเสียก่อน

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ ได้นำเอาทฤษฎีจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาและการแบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ของคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย (กรมวิชาการ, 2523) มาเป็นแนวทางในการศึกษา

การแบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรม ตามลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรมในสังคมไทย จากผลการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย คณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย ได้มีความเห็นสอดคล้องกันที่จะกำหนดระดับสูงต่ำของจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาไว้ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับที่มีผลดีต่อตนเอง

ระดับที่ 2 ระดับที่มีผลดีต่อหมู่คณะเล็ก ๆ เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน

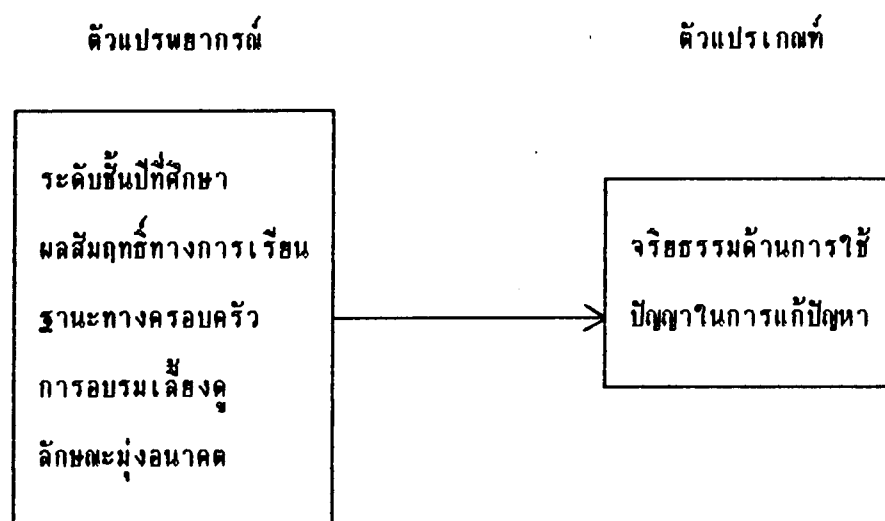
ระดับที่ 3 ระดับที่มีผลดีต่อหมู่คณะส่วนใหญ่ เช่น ชุมชน ประเทศชาติ

ระดับที่ 4 ระดับที่เป็นอุดมการณ์ในจิตใจ เพื่อความถูกต้องดีงาม ทำความดีเพื่อความดี

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สัมพันธ์ หรือองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม ที่ได้รวบรวมมา ได้ข้อค้นพบในองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งบุคลิกลักษณะส่วนตัว และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการมีคุณสมบัติจริยธรรมในระดับสูงหรือต่ำ ผู้วิจัยจึงสนใจองค์ประกอบที่มีผลต่อจริยธรรม โดยเลือกศึกษา จริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นจริยธรรมพื้นฐาน และเป็นตัวร่วมกับจริยธรรมอื่น ๆ (กรมวิชาการ, 2523)

จากการศึกษาทฤษฎีและรายงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้คือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย